Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. lapkričio 5 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Socialinė politika — Bendrasis susitarimas dėl darbo ne visą darbo dieną — Nediskriminavimo principas — Kolektyvinė sutartis, kurioje numatyta pašalpa už išlaikomą vaiką — Ne visą darbo laiką dirbantiems darbuotojams mokamos pašalpos apskaičiavimas pagal prorata temporis principą“

Byloje C-476/12

dėl *Oberster Gerichtshof* (Austrija) 2012 m. rugsėjo 13 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. spalio 24 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Österreichischer Gewerkschaftsbund

prieš

Verband Österreichischer Banken und Bankiers

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai S. Rodin, A. Borg Barthet, E. Levits (pranešėjas) ir M. Berger,

generalinė advokatė E. Sharpston,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. rugsėjo 25 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, atstovaujamos advokato A. Ehm,

— *Verband Österreichischer Banken und Bankiers*, atstovaujamos advokato B. Hainz,

— Europos Komisijos, atstovaujamos B. Eggers ir D. Martin,

susipažinęs su 2014 m. vasario 13 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

* Proceso kalba: vokiečių.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1997 m. birželio 6 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną (toliau – Bendrasis susitarimas dėl darbo ne visą darbo dieną), esančio 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvos 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (OL L 14, 1998 1 20, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 267), iš dalies pakeistos 1998 m. balandžio 7 d. Tarybos direktyva 98/23/EB (OL L 131, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 278, toliau – Direktyva 97/81), priede, 4 straipsnio ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 28 straipsnio aiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (Austrijos profsąjungų federacija) ir *Verband Österreichischer Banken und Bankiers* (Austrijos bankų ir bankininkų asociacija, toliau – VÖBB), kilusį dėl pašalpos už išlaikomą vaiką mokėjimo pagal Bankų tarnautojų ir bankininkų kolektyvinę sutartį (toliau – BBKS).

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

3 Pagal Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną 1 straipsnio a punktą šio susitarimo tikslas yra „sudaryti sąlygas, kurios panaikintų [užtikrinti, kad būtų panaikinta] darbuotojų, dirbančių ne visą darbo dieną, diskriminaciją[a,] ir gerintų [gerinti] darbo ne visą darbo dieną kokybę“.

4 Šio Bendrojo susitarimo 4 straipsnyje „Nediskriminavimo principas“ numatyta:

„1. Darbuotojams, dirbantiems ne visą darbo dieną, negali būti sudaromos blogesnės darbo sąlygos, negu panašiems darbuotojams, dirbantiems visą darbo dieną, tik dėl tos priežasties, kad jie dirba ne visą darbo dieną, nebent šis nevienodas požiūris yra objektyviai pagrįstas.

2. Prireikus taikomas *prorata temporis* principas.

<...>“

Austrijos teisės aktai

5 Įstatymo dėl darbo laiko trukmės (*Arbeitszeitgesetz*) 19d straipsnyje nurodyta:

„1. Darbas ne visą darbo laiką reiškia, kad sutarta darbo laiko trukmė per savaitę vidutiniškai yra trumpesnė už teisės aktuose numatytą įprastą darbo trukmę per savaitę arba už taikytinos kolektyvinės sutarties nuostatose numatytą įprastą trumpiausią darbo laiko trukmę per savaitę.

<...>

6. Ne visą darbo laiką dirbantys darbuotojai dėl to, kad jie dirba ne visą darbo laiką, negali atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei visą darbo laiką dirbantys darbuotojai, išskyrus atvejus, kai skirtingas požiūris pateisinamas objektyviomis priežastimis <...>

7. Ginčo atveju būtent darbdavys privalo įrodyti, kad bet kokia mažiau palanki sąlyga nėra taikoma dėl to, kad dirbama ne visą darbo laiką.“

6 BBKS III antraštinėje dalyje „Socialinės išmokos“ nurodyta, kad „pašalpos šeimai ir pašalpos už išlaikomą vaiką mokamos kaip socialinės išmokos“.

7 BBKS 21 straipsnio „Namų ūkio išmoka“ 2 dalyje numatyta:

„Ne visą darbo laiką dirbantiems darbuotojams mokamos namų ūkio išmokos apskaičiuojamos padalijant visą darbo laiką dirbantiems darbuotojams mokėtiną sumą iš kolektyvinėje sutartyje numatytos įprastos darbo laiko trukmės per savaitę (t. y. 38,5 valandos) ir gautą rezultatą padauginant iš sutarto darbo valandų per savaitę skaičiaus.“

8 BBKS 22 straipsnis „Pašalpa už išlaikomą vaiką“ suformuluotas taip:

„1. Darbuotojai turi teisę gauti pašalpą už išlaikomą vaiką už kiekvieną vaiką, dėl kurio jie turi teisę gauti teisės aktuose numatytą pašalpą šeimai, jei pateikia tokios pašalpos gavimo įrodymų <...>

<...>

4. 21 straipsnio 2 dalis <...> pagal analogiją taikoma pašalpoms už išlaikomą vaiką.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

9 *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, kaip kompetentinga Austrijos bankų sektoriaus tarnautojams atstovaujanti institucija, pareiškė ieškinį pagal Įstatymo dėl kompetencijos ir procedūros socialinės apsaugos ir darbo teisės srityje (*Arbeits- und Sozialgerichtsgesetz*, *BGB1*. Nr. 104/1985) 54 straipsnio 2 dalyje numatytą specialią procedūrą.

10 Šiuo ieškiniu, pareikštu VÖBB, kaip kompetentingai Austrijos bankų vadovams atstovaujančiai institucijai, *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) buvo prašoma konstatuoti, kad ne visą darbo laiką dirbantys darbuotojai, kurių darbo sutartys reglamentuojamos pagal BBKS, turi teisę gauti visą pašalpą už išlaikomą vaiką, numatytą šios kolektyvinės sutarties 22 straipsnio 1 dalyje, o ne tik sumą, kuri apskaičiuojama atsižvelgiant į jų darbo laiko trukmę.

11 Tokiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof*, abejojantis dėl *prorata temporis* principo taikymo apimties jo nagrinėjamoje byloje, nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar *prorata temporis* principas, kurio taikymas numatytas [Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną] 4 straipsnio 2 dalyje, taikytinas (kaip tinkamas) pašalpai už išlaikomą vaiką, kurią darbdavys moka pagal kolektyvinę sutartį kaip socialinę išmoką, skirtą iš dalies padengti tėvų patiriamoms vaiko, už kurį pašalpa skiriama, išlaikymo išlaidoms, dėl šios išmokos pobūdžio?

2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas:

ar [Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną] 4 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad, atsižvelgiant į didelę socialinių partnerių diskreciją nustatant konkrečius socialinės ir ekonominės politikos tikslus ir tinkamas priemones jiems pasiekti, nevienodas požiūris į ne visą darbo laiką dirbančius darbuotojus, išplaukiantis iš to, kad jiems mokamos pašalpos už išlaikomą vaiką proporcingai sumažinamos pagal jų darbo laiko trukmę, yra objektyviai pateisinamas, jeigu dėl proporcingo apskaičiavimo draudimo:

a) sunkiau įdarbinti tėvus arba net neįmanoma jų įdarbinti ne visą darbo laiką arba įdarbinti papildomam valandų skaičiui vaiko priežiūros atostogų metu,

b) iškraipoma konkurencija, nes daug ne visą darbo laiką dirbančių darbuotojų įdarbinusiam darbdaviui tenka didesnė finansinė našta ir darbdaviai mažiau suinteresuoti įdarbinti ne visą darbo laiką dirbančius darbuotojus,

c) į palankesnę padėtį patenka ne visą darbo laiką dirbantys darbuotojai, darbo, atliekamo ne visą darbo laiką, santykiais susiję su keliais darbdaviais ir turintys teisę kelis kartus gauti kolektyvinėse sutartyse numatytas išmokas, kaip antai pašalpą vaikui, arba

d) ne visą darbo laiką dirbantys darbuotojai patenka į palankesnę padėtį, nes jie turi daugiau laisvo laiko už visą darbo laiką dirbančius darbuotojus ir todėl gali paprasčiau rūpintis savo vaikais?

3. Neigiamai atsakius į [pirmąjį ir antrąjį klausimus]:

ar [Europos Sąjungos] Pagrindinių teisių chartijos 28 straipsnis aiškintinas taip, kad tuo atveju, kai darbo teisės sistemoje, kurioje didžioji dalis minimalių darbo teisės reikalavimų grindžiami labai kvalifikuotų ir rinktinių kolektyvinių sutarčių šalių suderintais vertinimais socialinės politikos srityje, (pagal nacionalinę teisę) negalioja iš esmės tik viena diskriminacijos draudimą pažeidžianti kolektyvinės sutarties normos dalis (t. y. taisyklė, pagal kurią darbo ne visą darbo laiką atveju pašalpa už išlaikomą vaiką apskaičiuojama proporcingai), negaliojančia tampa visa su atitinkama sritimi (šiuo atveju pašalpa už išlaikomą vaiką) susijusi nagrinėjamos kolektyvinės sutarties nuostata?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

12 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad *prorata temporis* principas taikytinas apskaičiuojant pašalpos už išlaikomą vaiką, kurią darbdavys moka ne visą darbo laiką dirbantiems tėvams pagal tokią kolektyvinę sutartį, kaip BBKS, dydį.

13 Šiuo klausimu reikia nurodyti, kad, pirma, kaip matyti iš nacionalinio teismo prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos, pašalpa už išlaikomą vaiką nėra teisės aktuose numatyta valstybinė išmoka. Pašalpą už išlaikomą vaiką darbdavys moka išlaikomų vaikų turintiems darbuotojams pagal susitariančiųjų šalių sudarytą kolektyvinę sutartį.

14 Tai reiškia, kad šios pašalpos negalima laikyti „socialine išmoka“, kaip tai suprantama pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t. p. 72), net jeigu minėta pašalpa siekiami tikslai analogiški tiems, kurių siekiama šiame reglamente numatytomis išmokomis.

15 Antra, reikia konstatuoti, jog, remiantis ta pačia per posėdį patvirtinta informacija, šalys pagrindinėje byloje neginčija aplinkybės, kad atitinkama pašalpa yra darbuotojui mokamo darbo užmokesčio dalis.

16 Toks pašalpos už išlaikomą vaiką kvalifikavimas atitinka, kaip savo išvados 36 punkte pažymi generalinė advokatė, kvalifikavimą pagal Sąjungos teisę. Iš tikrųjų, reikia priminti, kad, kaip matyti iš nusistovėjusios teismo praktikos, SESV 157 straipsnio 2 dalyje numatytas „užmokestis“ turi būti suprantamas kaip įprastinis bazinis arba minimalus darbo užmokestis arba alga ir bet koks kitas atlygis grynaisiais arba natūra, kurį darbuotojas tiesiogiai arba netiesiogiai gauna iš darbdavio už savo darbą.

Pagal nusistovėjusią teismo praktiką minėta sąvoka apima bet kokį esamą ar būsimą atlygį grynaisiais arba natūra, jei jį moka, nors ir netiesiogiai, darbdavys darbuotojui už jo darbą (žr. Sprendimo *Hliddal ir Bornand*, C-216/12 ir C-217/12, EU:C:2013:568, 41 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

17 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nurodė, kad SESV 157 straipsnio taikymui nesvarbus tokių atlygių teisinis pobūdis, nes jie mokami dėl su darbu susijusių santykių (Sprendimo *Krüger*, C-281/97, EU:C:1999:396, 16 punktas).

18 Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog nors tiesa, kad dauguma darbdavio mokamų atlygių taip pat yra pagrįsti socialinės politikos aplinkybėmis, aplinkybe, kad išmoka pagal savo pobūdį yra panaši į užmokestį, negalima abejoti tais atvejais, kai darbuotojas turi teisę gauti atitinkamą išmoką iš savo darbdavio dėl darbo santykių egzistavimo (Sprendimo *Barber*, C-262/88, EU:C:1990:209, 18 punktas).

19 Kadangi pašalpa už išlaikomą vaiką yra darbuoto darbo užmokesčio dalis, ji nustatoma remiantis darbo santykių sąlygomis, dėl kurių susitarė šis darbuotojas ir darbdavys.

20 Tai reiškia, kad jeigu, remiantis šių darbo santykių sąlygomis, darbuotojas įdarbintas darbui ne visą darbo laiką, laikytina, kad pašalpos už išlaikomą vaiką apskaičiavimas taikant *prorata temporis* principą yra objektyviai pateisinamas, kaip tai suprantama pagal Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną 4 straipsnio 1 dalį, ir tinkamas pagal to paties susitarimo 4 straipsnio 2 dalį (pagal analogiją žr. Sprendimo *Heimann ir Toltschin*, C-229/11 ir C-230/11, EU:C:2012:693, 34 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

21 Šiuo klausimu reikia visų pirma nurodyti, jog akivaizdu, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos pobūdis netrukdo taikyti Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną 4 straipsnio 2 dalies, nes pašalpa už išlaikomą vaiką, kuri šiuo atveju yra darbuotojui pinigais mokamo atlygio dalis, yra daloma išmoka (pagal analogiją žr. Sprendimo *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223, 116 punktą ir Sprendimo *Bruno ir kt.*, C-395/08 ir C-396/08, EU:C:2010:329, 34 punktą).

22 Antra, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau taikė *prorata temporis* principą kitoms darbdavio mokamoms ir su darbo ne visą darbo laiką santykiais susijusioms išmokoms.

23 Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nusprendė, kad darbo ne visą darbo laiką atveju pagal Sąjungos teisę nedraudžiama senatvės pensijų apskaičiuoti pagal *prorata temporis* principą (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Schönheit ir Becker*, C-4/02 ir C-5/02, EU:C:2003:583, 90 ir 91 punktus) ir nedraudžiama pagal šį principą apskaičiuoti mokamų metinių atostogų (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols*, C-486/08, EU:C:2010:215, 33 punktą ir Sprendimo *Heimann ir Toltschin*, EU:C:2012:693, 36 punktą).

24 Iš tikrųjų bylose, kuriose buvo priimti minėti sprendimai, atsižvelgimas į darbo laiko trukmę, kuri yra trumpesnė už visą darbo laiką dirbančio darbuotojo darbo laiko trukmę, yra objektyvus kriterijus, leidžiantis proporcingai sumažinti atitinkamų darbuotojų teises.

25 Atsižvelgiant į visus pateiktus argumentus į pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip: Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad *prorata temporis* principas taikytinas apskaičiuojant pašalpos už išlaikomą vaiką, kurią darbdavys moka ne visą darbo laiką dirbančiam darbuotojui pagal tokią kolektyvinę sutartį, kaip BBKS, dydį.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

26 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo antrąjį ir trečiąjį klausimus atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

27 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1997 m. birželio 6 d. sudaryto Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, esančio 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyvos 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija, iš dalies pakeistos 1998 m. balandžio 7 d. Tarybos direktyva 98/23/EB, priede, 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad *prorata temporis* principas taikytinas apskaičiuojant pašalpos už išlaikomą vaiką, kurią darbdavys moka ne visą darbo laiką dirbančiam darbuotojui pagal tokią kolektyvinę sutartį, kaip taikoma Austrijos bankų tarnautojams ir bankininkams, dydį.

Parašai.